

LA SAGA EMPORDANESA DELS CERVERA I EL FLABIOL

MANEL PEDREIRA I FONT

Roses

Aquesta comunicació vol donar a conèixer l'existència de l'arxiu de la nissaga de músics empordanesos Cervera, originària de la Selva de Mar, conservat a Roses pel seu descendent Emili Cervera Lliuró, i del dipòsit a l'Arxiu Municipal rosinc d'una còpia digital de tots els documents que contenen música, entre els quals alguns que poden interessar els estudiosos del flabiol. Anomenaré Arxiu Cervera tot aquest fons, tant la part digitalitzada com la que no.

Abans de res, però, permeteu una petita aproximació als Cervera de la Selva de Mar. La Selva de Mar incloïa el que avui són els municipis de la Selva de Mar i del Port de la Selva, separats per privilegi reial de Carles III el 1787; la majoria d'arxius locals van ser destruïts durant la Guerra Civil (1936-1939).

Les primeres notícies que en tenim, que devem a Josep Barris Russet, són les de l'Arxiu Municipal de Roses: en un document de 22 agost de 1616 s'esmenten uns germans Pere i Antiga Cervera, de la Selva de Mar, nebots del prior de Sant Pere de Roda Onofre Cervera. Estudis de Xavier Bohigas¹ ens situen tota una nissaga de Cervera/Servera de la Selva de Mar, des d'abans de 1668 fins a 1846 i més ençà. En tot aquest temps la majoria dels Cervera s'han anat casant amb famílies altempordaneses fins a arribar als actuals de la família dels *Corderet*, que per a nosaltres són Emili Cervera Lliuró i els seus fills.

L'Arxiu Cervera recull dades familiars des de 1830 a l'actualitat, a partir de les quals podem identificar els dos primers

1. http://www.bohigas.com/Genealog/Cervera/Cer_idx.html

membres coneguts de la nissaga de músics, Antoni Cervera, corder i músic, pare de Josep Cervera Rocalba, nascut a la Selva de Mar cap al 1830.

Els músics documentats són aquests:²

– Antoni Cervera (segles XVIII-XIX; té fills cap a 1830). Músic i corder de la Selva de Mar.

– Josep Cervera Rocalba (la Selva de Mar, c. 1830 - Perelada, 1910). Fill d'Antoni Cervera. Músic i corder, fou el primer director de l'Escola de Música de Perelada. Casat amb Isabel Marquès, de Begur. Els seus fills Jaume, Felip i Agustí també foren músics.

– Jaume Cervera Marquès (Castelló d'Empúries, 1858 - Barcelona, 1950). Director de l'Escola de Música de Perelada, fundà la Cobla Ciutat de Perelada i dominava molts instruments. Casat amb Maria Bret, de Borrassà. Sols per presentar-lo caldria tot un curs acadèmic, ja que el seu treball va ser ingent. Era un veritable home del Renaixement: des dels sistemes d'ensenyament més moderns del moment a portar llibres comptables, des de la música a dissenyar cases o arreglar sabates, tot estava en el seu cap. Se'n conserven 42 peces; algunes de les seves sardanes són *La tristesa del ballador* (1876), *La pastoreta* (s/d) i *Hojas de una flor* (1943).

– Felip Cervera Marquès (Castelló d'Empúries, 1863 - Figueres, 1930), casat amb Teresa Berta, de Roses. Menava un negoci de fer i arreglar pianos a Figueres. Tocava piano, flabiol, clarinet i tenora. Membre de l'Antiga Pep, director de la Coral Erato, professor de música del Col·legi dels "Hermanos" i mestre de la Capella de Sant Pere, sempre a Figueres. Devia compondre molt perquè, tot i que va fer cremar la seva obra (no pensava que fos

2. La majoria de les informacions sobre aquests músics procedeixen de l'extens estudi de Jaume Nonell Juncosa *La nissaga dels Cervera*, publicat el 1992 amb la revista de Girona *Som, publicació de cultura popular*. Se'n troben extractes en diverses pàgines web, especialment a <http://www.cervera.us/cerveraweb/ndxcerv2.htm>.

un gran músic i no la considerava digna de ser interpretada en el futur), se'n conserven 67 peces, entre elles sardanes curtes.

- Agustí Cervera Marquès (Castelló d'Empúries, 1870 - Barcelona, 1947) tocava violí, tible, flabiol i piano. Membre de l'Antiga Pep. Se'n conserven 8 peces, entre elles algunes sardanes curtes, i el quadern de *Lecciones para fluiol* de què us parlaré més endavant.

- Jaume Cervera Berta (Figueres, 1888 - Roses, 1905), fill de Felip Cervera Marquès, escollí el contrabaix com a instrument i també formà part de l'Antiga Pep. Morí en un accident de mar quan encara no havia fet els vint anys.

- Josep Cervera Bret (Perelada 1883 - Roses 1969), l'únic dels set fills de Jaume Cervera Marquès que va continuar l'ofici de músic. Casat amb Estrella Lliuró, de Mollet de Perelada. Va aprendre i treballar amb molts instruments (violí, fiscorn, flabiol, clarinet i un llarg etcètera; escrigué el *Manual de fluiol* que us presento avui); però es va decidir pel contrabaix, instrument de què arribà a ser un gran intèrpret de la mà del mestre Pere Valls. Formà part de l'Antiga Pep des de 1905 fins a 1940. Escrigué molta música; se'n conserven 72 peces. Per al contrabaix compongué una gran varietat d'obres, des de gavotes i minuets fins a nocturns, concerts i valsos; algunes de les més conegudes són *Chispas eléctricas* (variacions per a contrabaix, 1907), *La papallona encantada* (fantasia per a contrabaix, 1907), *Rêverie* (solo de contrabaix amb acompanyament de piano, 1951).

- Josep Maria Cervera Berta (1904 - 1998), multiinstrumentista, compositor i sacerdot.

Emili Cervera Lliuró *el Corderet* és avui dipositari de tot el volum de l'arxiu i d'alguns instruments familiars com el piano, el contrabaix, la batuta de director, etcètera. De la resta de la família d'avui, sols Carles Cervera Rucabado, fill de l'Emili, ha continuat estudiant el contrabaix, motivat sobretot pel fet d'haver conegut i haver-se interessat per l'obra del seu avi Josep Cervera Bret i de la resta de la família.

*

Els documents que us presento com a mostra són les *Leciones para fluviol* d'Agustí Cervera Marquès i el *Manual de fluviol* de Josep Cervera Bret; vegeu apèndix. A l'arxiu Cervera hi ha també moltes partitures de sardanes tant curtes com llargues, a més d'altres gèneres com entrants, americanes, etcètera, però detallar-les aquí seria potser excessiu.

Sí que voldria dir, però, que ara fóra el moment que els estudiosos, els experts en música de l'època, s'apropessin a aquests materials tan curiosament guardats durant tots aquests anys i els possessin en valor. Per part de la família Cervera hi ha la disposició per deixar estudiar i interpretar les composicions dels seus ancestres a qui ho demani adreçant-se a Emili Cervera Rucabado.

Moltes gràcies per la vostra atenció.

Apèndix

Les *Leciones para fluviol* d'Agustí Cervera Marquès (1870-1940), sense datar, són un quadern que conté dinou peces manuscrites, que podem ràpidament identificar com exercicis de mecanisme: salts d'octava, arpegis... En reproduïm l'encapçalament a la pàgina 87.

El *Manual de fluviol* de Josep Cervera Bret, que per les circumstàncies de la biografia de l'autor hauria de ser posterior a 1901 però no gaire, és un manuscrit que conté una descripció de l'instrument, l'explicació de la digitació i el dibuix d'un flabiol de tres claus. Pel seu interès, transcrivim el text i resumim la digitació en una taula (vegeu pàgina 92).

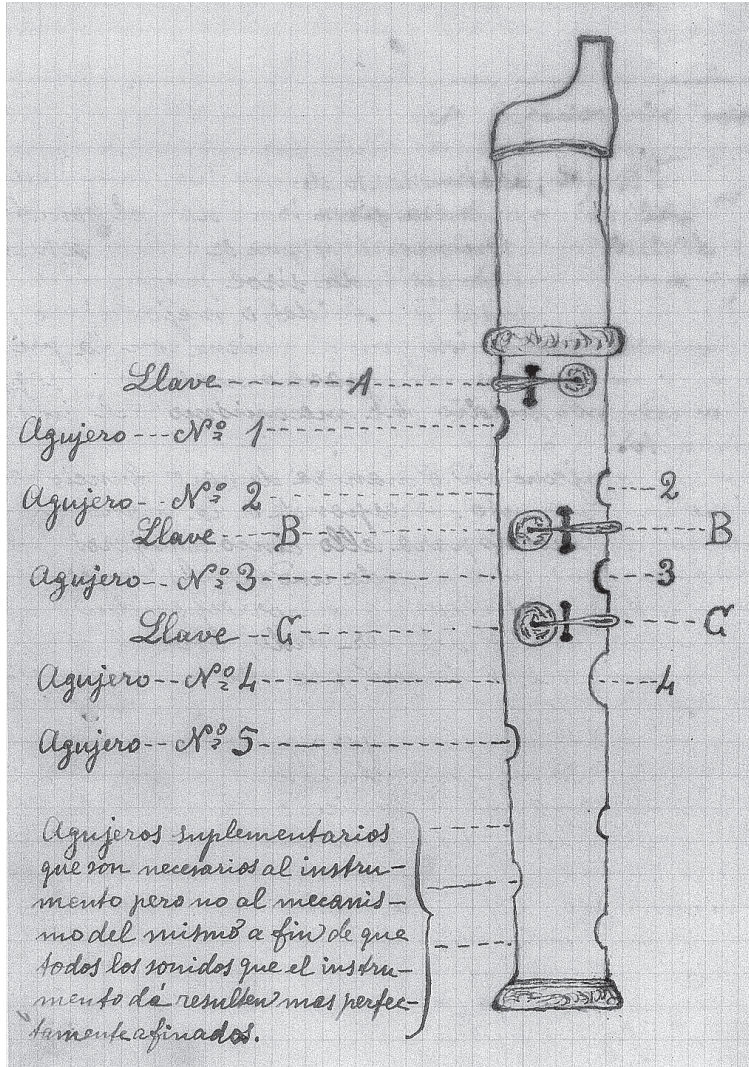
Manual de fluiol
(transcripció)

Fluiol; instrumento de madera compuesto de dos piezas: la primera sirve para dar el sonido que despide el instrumento y que se obtiene soplando con la boca; la segunda sirve para dar las diferentes clases de sonidos, o mejor dicho, para variar el sonido que se obtiene con la primera, haciéndolo más grave o más agudo, según convenga, por medio del mecanismo del instrumento.

La ejecución o manera de hacer funcionar dicho instrumento corresponde a la mano izquierda, sirviendo para ello cinco agujeros que corresponden a cada uno de los dedos de la mano, y tres llaves que corresponden, una al dedo pulgar o primer dedo, otra al dedo medio o sea el tercero, y la otra al cuarto dedo.

Indicaremos el agujero que corresponde al dedo pulgar o primer dedo, con el número 1; el que corresponde al índice o segundo dedo, con el número 2; y así sucesivamente, tal como se indica en la figura que representa el instrumento de que se trata.

Dibuix de la primera pàgina del Manual de fluijol de Josep Cervera Bret.

En resumen de lo que acabamos de indicar, resulta que corresponde al pulgar o primer dedo el agujero nº 1 y la llave señalada por medio de la letra A; y que al dedo meñique o último le corresponde el agujero nº 5 todo situado en la parte inferior del instrumento. A los otros tres dedos les corresponden los agujeros señalados con los números 2, 3 y 4, correspondiendo la llave señalada con la letra B al dedo tercero, y la llave señalada con la letra C al cuarto dedo, todo situado en la parte superior del instrumento.

Debemos advertir que todos los agujeros, como es muy natural, se tapan con la yema de los dedos excepto el nº 5 que corresponde al dedo meñique; este agujero se tapa con la parte superior o externa del dedo y que corresponde a la primera falange del mismo.

En la parte extrema del instrumento hay tres agujeros que no sirven para el mecanismo del mismo pues el instrumentista los abrió al fabricar el instrumento para la mejor e indispensable afinación de todos los sonidos que puede dar el instrumento.

Tapando los cinco agujeros del instrumento a la vez y en la forma que dejamos indicada con cada uno de los dedos según también dejamos indicado, el instrumento entrando en función nos dará su sonido más grave.

El Fluiol, como todos los demás instrumentos de que se forma la cobla y cuyo fin principal es la ejecución de sardanas, está afinado en tono brillante. Su escala natural corresponde al tono de Fa.

*Sonidos que da el Fluiol y manera de obtenerlos*³

Tapando los agujeros 1, 2, 3, 4 y 5 en instrumento dá el mi.

Tapando los agujeros 1, 2, 3, 4 en instrumento dá el fa.

Tapando los agujeros 1, 2, 3 y medio agujero del 4 que se

3. Cadascuna de les posicions, després de descrites, va acompanyada d'un pentagrama amb la nota de què es parla. És clar que Cervera considera el flabiol transpositor en FA, i l'escriu a l'onzena inferior.

obtiene levantando un poco el dedo hacia la derecha, pero sin perder la posición, quedando de este modo el agujero medio abierto y medio tapado, el instrumento dá el fa # o sol $\flat$.

Tapando los agujeros 1, 2, y 3 en instrumento dá el sol.

Tapando los agujeros 1, 2, y 3 abriendo la llave C, dá el sol # o la $\flat$.

Tapando 1, 2 dá el la.

Tapando los agujeros 1, 2 y abriendo la llave B, dá el la # o si $\flat$.

Tapando los agujeros 1, 3, y 4 dá el si.

Tapando los agujeros 1, 4, y 5 dá el do.

Tapando medio agujero del 1, lo cual se obtendrá colocando el dedo pulgar en posición recta de manera que la uña venga en la parte céntrica del agujero dividiéndole en dos partes, quedando la una cerrada y la otra abierta, (es preciso tener la uña de este dedo bien cortada al menos a nivel de la yema del dedo) y tapando los agujeros 4 y 5, el instrumento dá el do# o re $\flat$

Tapando los agujeros 4 y 5 dá el re.

Tapando los agujeros 4 y 5 y abriendo la llave A dá el re# o mi $\flat$.

Tapando medio agujero del 1 y tapando completamente los otros cuatro agujeros, el instrumento da el mi, o sea, la octava superior del sonido más grave que puede obtenerse.

Tapando medio agujero del 1 y completamente los agujeros 2, 3, y 4 dá el fa.

Tapando medio agujero del 1, completamente los agujeros 2 y 3, y medio agujero del 4, dá el fa# o sol $\flat$.

Tapando medio agujero del 1, completamente los agujeros 2 y 3 dá el sol.

Tapando medio agujero del 1, completamente los agujeros 2 y 3, y abriendo la llave C, dá el sol# o la $\flat$.

Tapando medio agujero del 1, completamente el del 2, dá el la.

Tapando medio agujero del 1, tapando completamente el del 2, y abriendo la llave B dá el la# ó si $\flat$. (Tapando medio agujero del 1 y abriendo la llave B dá el la# o si $\flat$).

El la# ó si $\flat$ también [*¿se obtiene?*] tapando los agujeros 1, 3, 4

y 5. Será de suma utilidad servirse de esta posición para trinar el sib con el do natural. Pues resulta completamente sencillo dicho trino, ya que se obtiene tapando y destapando rápidamente el agujero n° 3 que con un poco de práctica el dedo puede hacerlo de una manera rapidísima.

Tapando medio agujero del 1 y completamente los agujeros 2, 4 y 5 dá el si.

Tapando medio agujero del 1, medio agujero también del 2, lo cual se obtendrá levantando un poco el dedo hacia atrás sin que se pierda por ello la posición de la mano, y luego tapando completamente los agujeros 4 y 5, dá el do.

Tapando medio agujero del 1 y completamente los agujeros 4 y 5 dá el do# o reb.

Tapando medio agujero del 1 y completamente el agujero 3, dá el re.

Tapando medio agujero del 1, completamente el del tres [sic] y abriendo la llave C dá el re# o mi♭.

Tapando los agujeros 3 y 5 y abriendo la llave A dá el mi, doble octava del sonido mas grave que pueda dar el instrumento.

Tapando los agujeros 3, 4 y 5, y abriendo la llave A, dá el fa a la doble octava del fa más grave que pueda dar el instrumento.

Musical notation on a staff with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5, D5, E5, F#5, G5, A5, B5, C6.

Legend:
 ○ forat obert   ● tapat   ◐ mig